

معاونت آموزشی

کارگروه توسعه پاسخگو نظام آموزشی دانشگاه

کمیته: پاسخگویی اجتماعی و جشنواره پاسخگویی دانشگاه

تاریخ:

شماره سند: ۹۶-۲۰-۰۵-۰۱

۰۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عناوین

کارگروه توسعه پاسخگو نظام آموزشی دانشگاه

کمیته: پاسخگویی اجتماعی و جشنواره پاسخگویی دانشگاه

رئیس کارگروه: دکتر مازیار نیایی

دبیر کمیته: دکتر سپیده حاجیان

اعضای محترم کمیته:

خانم دکتر حیدرپور

خانم دکتر فراهانی

خانم وارطانوسیان

مقدمه:

در سالیان اخیر آموزش عالی به عنوان موتور محرکه اقتصادی و از مهمترین عوامل توسعه فرهنگی و اجتماعی کشورها به حساب می آید، پس با توجه به نقش مهم آموزش عالی و بطور اختصاصی آموزش علوم پزشکی در سلامت و توسعه جامعه، باید نظام آموزشی طوری برنامه ریزی شود تا هر چه بیشتر در جهت پاسخگویی به نیازهای جامعه حرکت کند.

پاسخگویی اجتماعی به معنی توجه حداکثری به نیازها، انتظارات، و تقاضاهای جامعه و تلاش حداکثری برای برآورده کردن این نیازها، انتظارات، و تقاضاها و پذیرفتن مسئولیت مشکلات سلامت جامعه پیرامونی می باشد. تعریف پاسخگویی عمومی یعنی اینکه افراد، گروهها یا موسسات با پذیرش عواقب و پیامدهای مسئولیت خود باید به عموم ذی نفعان سازمان پاسخگو باشند.

هدف اصلی:

هدف پاسخگویی اجتماعی در آموزش علوم پزشکی برآورده کردن نیازها و رفع مشکلات جامعه است که هدف آن تربیت نیروهای پاسخگو با دیدگاه سیستمی است که باتمركز بر سلامت جامعه، بالاترین سطح کیفیت خدمات را به جامعه ارائه می کنند.

هدف عملکردی:

- اجرای جشنواره پاسخگویی اجتماعی دانشگاه

هدف: ارزیابی فعالیت ها و عملکردهای انجام شده در حوزه دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، که در راستای پاسخگویی اجتماعی انجام شده یا در حال انجام بودند.

سازمانهای پاسخگو دو مشخصه اصلی را باید دارا باشند:

۱- تلاش حداکثری در جهت شناسایی مشکلات و نیازهای ذی نفعان

۲- تلاش حداکثری در جهت رفع و برطرف کردن آن نیازها و مشکلات.

سازمان بهداشت جهانی پاسخگویی اجتماعی را در حیطه فعالیتهای مرتبط با سلامت عمومی جامعه بصورت هدایت کلیه فعالیتهای آموزشی، پژوهشی و خدماتی به سمت برطرف نمودن نگرانی ها و اولویتهای سلامت در جامعه تحت پوشش تعریف می نماید.

سه واژه اصلی مسئولیت پذیری (responsibility)، پاسخدهی (responsiveness) و پاسخگویی (accountability) در این زمینه دیده می شود.

۱- مسئولیت پذیری اجتماعی به معنی تلاش برای شناسایی نیازها و مشکلات جامعه است

۲- نیازسنجی

۳- پایش مداوم مشکلات و نیازهای جامعه پاسخدهی اجتماعی، در ادامه به این می پردازد که طراحی و برنامه ریزی مناسب برای مشکلات شناسایی شده بطور موثر در سطح جامعه اجرا گردد.

در آموزش علوم پزشکی علاوه بر نیازسنجی از جامعه و برنامه ریزی آموزشی بر مبنای نیازها، باید برنامه های آموزشی تدوین شده در بطن جامعه اجرا شود و دانشجویان رشته های مختلف علوم پزشکی به صورت زود هنگام با جامعه و مشکلات سلامت جامعه مواجهه داشته باشند، و در قالب برنامه های آموزشی درصدد رفع مشکلات جامعه تلاش کنند.

پاسخگویی اجتماعی سازمان باید میزان تاثیر اجرای برنامه های خود را در راستای برطرف کردن مشکلات جامعه ارزیابی کند.

دانشگاه های علوم پزشکی باید در سطح جامعه باید با سایر سازمانها و موسسات در جهت رفع نیازها و مشکلات سلامت جامعه همکاری لازم را بعمل آورده و شواهدی را دال بر موثر بودن اقدامات صورت گرفته ارائه نماید تا تاثیر اجرایی برنامه ها معلوم شده و میزان دستیابی به اهداف که همان رفع نیازهای سلامت جامعه است مشخص گردد. سابقه و نقطه عطف توجه به پاسخگویی اجتماعی در نظام ارائه خدمات سلامت : کنفرانس بین المللی HFA در ۱۹۸۷ با تاکید بر اصول اولیه خدمات بهداشتی (PHC)

سابقه و نقطه عطف توجه به پاسخگویی اجتماعی در نظام پژوهش در سلامت:

در کمیسیون ۱۹۸۷-۱۹۹۰ (COHRED(Commission on Health Research for Development) :

تاکید بر رفع چالش ۹۰/۱۰

تاکید بر صرف بودجه های تحقیقاتی در کشورهای در حال توسعه بر حل مشکلات بومی و منطقه ای خود

متن گزارش در Health Research: Essential Link to Equity in Development

سابقه و نقطه عطف توجه به پاسخگویی اجتماعی در نظام آموزش سلامت:

«سند توافق جهانی برای پاسخگویی اجتماعی» از ۶۵ کشور از جمله ایران در دانشکده های پزشکی ۲۰۱۰ که

هدف آن، تربیت پزشکانی است تا توانایی پاسخ به نیازهای حال و آینده جامعه و نیز چالش‌هایی که ممکن است در جامعه ایجاد شود را داشته باشند.

با در نظر گرفتن اینکه دانشکده‌های پزشکی در سطح جهان، سه وظیفه اصلی آموزش، پژوهش و ارائه خدمت بالینی را به عهده دارند، لذا لازم است تا این دانشکده‌ها در تمام این سه مورد به جامعه پاسخگو باشند.

آموزش پاسخگو به جامعه یعنی تدریس و مدل‌سازی حرفه‌ای و فراهم کردن فرصتهایی برای یادگیری در بطن جامعه، گنجاندن پاسخگویی اجتماعی در آموزش عملی در طول زندگی حرفه‌ای یک پزشک و همکاری با سایر سازمانهای مرتبط برای ارائه خدمات در بالاترین کیفیت.

پژوهش پاسخگو به جامعه در پاسخ به نیازهای واقعی جامعه انجام شده و منجر به عملکرد مبتنی بر شواهد و ارائه خدمات با کیفیت می‌شود.

ارائه خدمت بالینی پاسخگو به این معناست که مسائل و مشکلات اولویت‌بندی شده حوزه سلامت را بررسی کرده و به تغییر نیازهای جامعه مثل غلبه بر موانع دسترسی به خدمات پاسخ مناسب را می‌دهد.

لازمست چشم‌اندازهای مشترکی بین این سه حوزه وجود داشته باشد در غیر این صورت دستیابی به اهداف پاسخگویی جامعه و رفع نیازهای موجود محقق نخواهد شد.

پیش‌زمینه و سابقه تحقیق در زمینه پاسخگویی اجتماعی در دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

۱- انجام مطالعه‌ای با هدف «تحلیل مفاهیم و مولفه‌های پاسخگویی اجتماعی در نظام آموزش علوم پزشکی» توسط آقای دکتر عبدالملکی تحت راهنمایی آقای دکتر یزدانی در دانشکده آموزش پزشکی

روش مطالعه: قیاسی به روش مرور متون مرتبط با موضوع تحقیق: ۱۴ مطالعه نهایی

تحلیل داده‌ها با رویکرد تحلیل مفهوم (concept analysis) به روش McKenna ۲۰۰۵ انجام شد.

نتیجه: تعریف تحلیلی مفهوم پاسخگویی اجتماعی در آموزش علوم پزشکی:

هدف اصلی:

هدف پاسخگویی اجتماعی در آموزش علوم پزشکی برآورده کردن نیازها و رفع مشکلات جامعه است که هدف آن تربیت نیروهای پاسخگو با دیدگاه سیستمی است که با تمرکز بر سلامت جامعه، بالاترین سطح کیفیت خدمات را به جامعه ارائه می کنند.

هدف عملکردی :

- اجرای جشنواره پاسخگویی اجتماعی دانشگاه

هدف: ارزیابی فعالیت ها و عملکردهای انجام شده در حوزه دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، که در راستای پاسخگویی اجتماعی انجام شده یا در حال انجام بودند.

معاونت بهداشت

معاونت درمان

معاونت آموزشی

معاونت پژوهشی

معاونت پشتیبانی

معاونت دانشجویی-فرهنگی

دریافت بیش از ۱۰۰ فرایند از معاونتهای مختلف دانشگاه

از هر معاونت محترم یک فرایند واجد شرایط برگزیده و معرفی شدند.

اهداف و ارتباط با بسته های تحول آموزش علوم پزشکی

ارتباط این کمیته دراصل تحقق و دستیابی به اهداف بسته آموزش پاسخگو و عدالت محور در بسته های تحول آموزش پزشکی کشور می باشد. هدف، تغییر یا اصلاحات در نظام آموزش و فرایندهای مرتبط با آموزش علوم پزشکی با محوریت پاسخگویی به نیازها و تقاضاهای جامعه است، به نحوی که چشم انداز هرگونه تغییر و اصلاحات در این زمینه، پاسخگو بودن به نیازهای موجود در ارتقای سلامت جامعه باشد.

اقدامات انجام شده تا زمان ارائه این گزارش به شرح زیر می باشد:

در این راستا و پیرو پیش زمینه موضوع فوق، و پس از تشکیل کمیته پاسخگویی دانشگاه و تعیین اعضای اولیه جلسات زیر به ترتیب انجام شد:

- ۱- برگزاری اولین جلسه نشست با ریاست محترم کمیته پاسخگویی دانشگاه (جناب آقای دکتر نیایی) و سایر اعضا (جناب آقای دکتر عبدالملکی، خانمها دکتر فراهانی، وارطانوسیان) و دکتر حاجیان (دبیر کمیته) مورخ اردیبهشت ۹۷ در مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی دانشگاه EDC))
  - ۲- برگزاری جلسه دوم با نمایندگانی از گروه های آموزشی مامایی و پرستاری به صورت آزمایشی در تیرماه ۹۷ در دانشکده به منظور آشنایی با مفهوم و اهداف پاسخگویی در آموزش پزشکی و فرایندهای مرتبط در حوزه بهداشت باروری و پرستاری و دریافت نظرات و ایده های اعضا
  - ۳- ارائه گزارش در جلسه روسای کمیته های تحول دانشگاه به ریاست معاون محترم آموزشی دانشگاه
- مهمترین چالشهای پیش روی، وجود مقاومت در تغییر و اصلاحات برنامه های آموزش علوم پزشکی و ناآشنایی با اهداف این برنامه است.

مصوبات جلسات فوق به شرح زیر اعلام و برنامه های آتی این کمیته در دستور کار قرار گرفت:

- الف- با عنایت به برگزاری یک دوره جشنواره آموزش پاسخگو و بهره مندی از تجارب موجود در دانشگاه، پیشنهاد می نماید که نوبت دوم این جشنواره همزمان با جشنواره آموزشی دانشگاه در اردیبهشت ۹۸ با در نظر گرفتن الزامات نظام آموزش پاسخگو به شکل ادغام یافته برگزار شود. ارزیابی و امتیازدهی به فرایندهای ارسالی بر اساس چک لیست از پیش تعیین شده در هر سه حیطه مسئولیت پذیری (۴۰ امتیاز)، پاسخدهی (۳۰ امتیاز) و پاسخگویی اجتماعی (۳۰ امتیاز) انجام خواهد شد (مجموعاً ۱۰۰ امتیاز) و از بین فرایندهای واجد شرایط، موارد برگزیده معرفی خواهند گردید.
  - ب- ایجاد کمیته فنی پاسخگویی اجتماعی در دانشگاه جهت ارتباط با جامعه و سایر معاونتهای اجتماعی، آموزشی، پژوهشی، درمان، بهداشت،... جهت مفهوم سازی پاسخگویی اجتماعی در حوزه هر معاونت
- فعالیتهای کمیته فنی :

- پیشنهاد طراحی یا اصلاح یک کوریکولوم آموزشی بعنوان پایلوت با محوریت پاسخگویی اجتماعی
- پیشنهاد تصویب طرحهای آزمایشی با محوریت پاسخگویی اجتماعی برای رفع نیازهای سلامت جامعه

جدول ارزیابی فرایندهای ارسالی جهت تعیین ویژگی های پاسخگویی اجتماعی

واحد محوری برنامه:

امتیاز کسبه شده	حد اکثر امتیاز	امتیاز مربوطه	توصیف شاخص	عنوان شاخص	سطح درگیری			
					مسئولیت پذیری	پاسخگویی	پاسخگویی	
20	10	10	بررسی باز مشکلات	نیازسنجی مبتنی بر جامعه تحت پوشش	فرایند نیازسنجی و اولویت بندی نیزها	مسئولیت پذیری	پاسخگویی	پاسخگویی
			بررسی تقاضا					
			بررسی انتظارات					
			بررسی کیفیت، توزیع و پوشش خدمات یا محصولات					
			بررسی تناسب و کیفیت خدمات یا محصولات					
			بررسی رضایت از خدمات یا محصولات					
		3	استفاده از رویکرد علمی در نیازسنجی	اهداف برنامه یا مداخله	مسئولیت پذیری	پاسخگویی	پاسخگویی	
		3	وجود سیستم نیازسنجی و پایش محیطی مداوم					
		4	تعیین اولویت خدمات و برنامه ها بر اساس نیازسنجی					
		5	تدوین اهداف شفاف، عینی، قابل اندازه گیری و قابل دستیابی					
10	5	5	همرسانی اهداف با نیازها و اولویت های احصاء شده	اهداف برنامه یا مداخله	مسئولیت پذیری	پاسخگویی	پاسخگویی	
		5	برنامه ریزی مرتبط با جامعه					
10	5	5	درگیر کردن جامعه در فرایند برنامه ریزی	اهداف برنامه یا مداخله	مسئولیت پذیری	پاسخگویی	پاسخگویی	
		5	اجرای برنامه در بخش جامعه					
15	5	5	درگیر کردن جامعه در اجرای برنامه	مراحل اجرا / مداخله	مسئولیت پذیری	پاسخگویی	پاسخگویی	
		5	عملکرد ادغام یافته با سایر زیر سیستم های سلامت					
		5	تولید بروداد (محصولات و خدمات) مرتبط با جامعه با توجه به اهداف تعیین شده					
15	15	15	تربیت نیروی انسانی پاسخگو (E)	بروداد (Output)	مسئولیت پذیری	پاسخگویی	پاسخگویی	
		15	تولید دانش مرتبط با جامعه (R)					
		15	ارائه خدمت موثر به جامعه (S)					
15	15	15	ارائه خدمات کیفی و مناسب (E)	نتایج (Outcome)	مسئولیت پذیری	پاسخگویی	پاسخگویی	
		15	انتشار، جذاب و کاربست دانش کیفی و مرتبط (R)					
		15	کاهش باز مشکلات سلامت جامعه (S)					
15	15	15	ارتقاء سطح سلامت جامعه	تاثیر بر جامعه (Impact)	مسئولیت پذیری	پاسخگویی	پاسخگویی	
		15	افزایش رضایت جامعه					
		15	بهبود وضعیت عدالت در جامعه					
100	100	100	جمع امتیاز					

جدول سازماندهی بسته‌های تحول و نوآوری بر مبنای الگوی IPOCC

آینده‌نگاری و مرجعیت علمی در آموزش پزشکی	بسته‌های محتوا محور (تأمین برنامه‌های ورودی)
توسعه راهبردی، هدفمند و مأموریت‌گرای برنامه‌های آموزش عالی سلامت	
ارتقاء سنجش و آزمونها (بخش مربوط به گزینش دانشجویان تحصیلات تکمیلی)	
بین‌المللی سازی آموزش پزشکی	بسته‌های فرآیند محور
مجازی سازی آموزش پزشکی	
آمایش سرزمینی، تمرکززدایی و توانمندسازی دانشگاه‌ها	
آموزش پاسخگو و عدالت محور	بسته‌های خروجی محور
اعتلای اخلاق حرفه‌ای	بسته‌های زمینه‌ای
حرکت به سمت دانشگاه‌های هزاره سوم	
توسعه و ارتقاء زیرساختهای آموزش پزشکی	
آموزش پاسخگو و عدالت محور (بخش عدالت‌محوری)	
ارتقاء سنجش و آزمونهای علوم پزشکی	بسته‌های نظارت و ارزیابی محور
اعتباربخشی مؤسسات و مراکز آموزش عالی سلامت	